

olup bu eser Şemsüleimme es-Serahsî tarafından şerhedilmiştir. Şerhin Dârü'l-kütübî'l-Mısrıyye'de bulunan yazma nüshasının başında eserin Şeybânî'ye ait *el-İktisâb fi'r-rızkı'l-müste'âb*'in İbn Semâa tarafından yapılan muhtasarı olduğu kaydedildiğinden Mahmûd Arnûs yazmayı bu adla neşretmiş (Kahire 1357/1938), bu yanlışlık bazı kaynaklarda da tekrar edilmiştir (Sezgin, I, 432, 435; DMBİ, III, 704). Süheyl Zekkâr, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki (Emanet Hazinesi, nr. 972) *Şerhu Kitâbî'l-Kesb* ile bunun aynı eser olduğunu tesbit etmiş ve kitabı İbnü'l-Lebbûdî'nin *Fazlû'l-İktisâb*'i ile birlikte *Risâletân fi'l-kesb* adıyla yayımlamıştır (Beyrut 1417/1997). Süheyl Zekkâr, her ne kadar Serahsî'nin *Kitâbü'l-Kesb*'i müstakil olarak şerhettiğini ve *el-Meb-sû't'a* koymadığını söylüyorsa da (*Risâletân fi'l-kesb*, s. 18) bu eser *el-Meb-sû't'a* da mevcuttur (XXX, 244-287).

BİBLİYOGRAFYA :

Vekî, *Ahbârü'l-kudât*, III, 282, 289; İbnü'n-Ne'dîm, *el-Fihrist* (Teceddüd), s. 258-259; Seh-mî, *Târîhu Cürçân* (nşr. M. Abdülmu'îd Han), Beyrut 1407/1987, s. 520; Hüseyin b. Ali es-Say-merî, *Ahbârü Ebi Hanîfe ve aşhâbîh*, Haydarâbâd 1394/1974, s. 154-155; Hatîb, *Târîhu Bağ-dâd*, V, 341-343; Şirâzî, *Tabakâtü'l-fukahâ*, s. 138; Serahsî, *el-Meb-sû't*, XXX, 244-287; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam* (Atâ), XI, 197-198; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, VII, 40; Zehebî, *el-İber*, I, 326; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, X, 646-647; a.mlf., *el-Muğnî*, II, 589; Safedî, *el-Vâfi*, III, 139-140; Kureşî, *el-Cevâhirü'l-mu'dîyye*, III, 168-170; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, IX, 204-205; İbn Kutluboğa, *Tâcü't-terâcim* (nşr. İbrâhim Sâlih), Dimaşk 1412/1992, s. 189-191; Süyûtî, *Tabakâ-tü'l-müfessirin* (nşr. Ali M. Ömer), Kahire 1396/1976, s. 87; Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa'ade*, II, 261-262; *Keşfü'z-zunûn*, I, 46; II, 1981; *Risâletân fi'l-kesb* (nşr. Süheyl Zekkâr), Beyrut 1417/1997, neşreden giriş, s. 5-29; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 170-171; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 291; Sezgin, *GAS*, I, 432, 435; Karatay, *Arapça Yazmalar*, III, 187; Hafîf el-Meys, *Fehârisü'l-Meb-sû't*, Beyrut 1400/1980, s. 570-571; Ahmet Özel, *Haneî Fıkıh Âlimleri*, Anka-ra 1990, s. 27; M. Hâdî Müezzîn-i Câmî, "İbn Semâ'a", *DMBİ*, III, 704.

CENGİZ KALLEK

İBN SEM'ÜN

(ابن سمعون)

Ebü'l-Hüseyn Muhammed b. Ahmed b. İsmâil b. Anbes el-Bağdâdî (ö. 387/997)

Vâiz, hatip ve mutasavvîf.

300'de (912) Bağdat'ta doğdu. Gençliğinde camilerde vaazlar dinledi, sûfilerin sohbetinde bulundu. Özellikle Ebû Bekir eş-Şiblî'nin takdirini kazandı. Sem'ün adı-

nı taşıyan dedesinin kendisine vermiş olduğu İbn Sem'ün unvanıyla anılmaya başladı. Gençliğinde bir süre kitap istinsah ederek ailesinin geçimini sağlamaya çalıştı. Hacca gitti ve hac dönüşü Kudüs'ü ziyaret ederek memleketine döndü. 387 yılı Zilkade ayında (Kasım 997) vefat eden İbn Sem'ün'un cenaze namazı önce kardeşi Hasan tarafından evinin önünde kılınmış ve oraya defnedilmiştir. Camide cenazenin gelmesini bekleyen cemaat durumu öğrenince cenaze namazının evde kılınmasına bid'at olduğu gerekçesiyle şiddetle karşı çıkmış, naaşı, kabirden çıkarıp camiye getirmiş, namazı tekrar kıldıktan sonra evine götürüp toprağa vermiştir. İbn Sem'ün'un naaşı otuz dokuz yıl sonra Bâbü'lharb Kabristanı'nda Ahmed b. Hanbel'in kabrinin yanına nakledilmiştir (İbn Ebû Ya'lâ, II, 155).

İbn Sem'ün'un hitabetinin fevkalâde güzel, ifadesinin düzgün, vaazlarının etkileyici ve coşturucu olduğu, onu dinlemeye gelenler arasında sözlerini not edenlerin bulunduğu, anlamlı ve özlü konuşmalarından dolayı kendisine "hâtiku'l-hikme" unvanının verildiği kaydedilmektedir. Ancak sözlerinden çok azı günümüze intikal etmiştir. Harîrî'nin onun gibi bir vâizin yetişmediğini söylemesi bu alandaki şöhretinin yaygınlık derecesini gösterir (Ahmed b. Abdülmü'min eş-Şerîfî, III, 7). İbn Sem'ün'un, Şiblî'nin önde gelen müridlerinden Ali b. İbrâhim el-Husrî ile geçinemediği, fakat Ebû Hâmid el-İsferâyî'nî, Ebû Hafs el-Bermekî ve Ebû Bekir el-Bâküllânî gibi dönemin tanınmış şahıslarının saygısını kazandığı kaydedilir. Halkı zühde teşvik ettiği halde kendisinin giyim ve yeme konusunda zevkine düşkün olmasını yadırgayanlara, "Allah ile aranızdaki hal, olması gereken şekilde ise güzel elbise ve lezzetli yemek zarar vermez" dediği nakledilmektedir.

Kaynaklarda insanların aklından geçen ve gönüllerinde saklı olan hususları bildiği kaydediliyorsa da esas itibarıyla sûffî olmadığı için Herevî'nin *Tabakâtü's-sûfiyye*'si (s. 531) dışındaki tasavvufî eserlerde ona yer verilmemiş, buna karşılık vecizeleri ve hakîmâne sözleri sebebiyle Herevî ve İbnü'l-Cevzî gibi müellifler onu mutasavvıflar arasında zikretmişlerdir. İbn Asâkir tasavvufta yüksek bir bilgi düzeyine sahip olduğunu, fakat herhangi bir şeyhe bağlılığının bulunmadığını söylediği İbn Sem'ün'u Eş'arî mezhebi ricâli içinde kaydetmiştir (*Tebyînü kezîbî'l-müfterî*, s. 200).

İbn Ebû Dâvûd es-Sicistânî başta olmak üzere İbn Mahled el-Attâr, Muhammed b. Ca'fer et-Taberî, Muhammed b. Ebû Huzeyfe, Hırakî, Ahmed b. Süleyman ed-Dimaşkî, Ömer b. Kâsım eş-Şeybânî gibi birçok hadis âliminden nakillerde bulunan İbn Sem'ün'dan Hamza b. Muhammed ed-Dekkâk, Kadı Ebû Ali Muhammed b. Ahmed b. Ebû Mûsâ el-Hâşimî, Hasan b. Muhammed el-Hallâl, Abdülazîz b. Ali el-Ezcî gibi bazı hadisçiler rivayette bulunmuşlardır.

Eserleri 1. *el-Emâlî*. Hadise dair bir eser olup yirmi bölümden meydana gelir. Bir nüshası Şam'da Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye'de bulunmaktadır (Elbânî, s. 59). 2. *Cüz' fihî mes'ele min kelâm*. Fuat Sezgin bu risâlenin de Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye'de (nr. 55) bulunduğunu kaydetmektedir (*GAS*, I, 668). 3. *Muhtaşarü'l-hikem*. Louis Massignon, İbn Sem'ün'un sözlerinden oluşan bu risâlenin Ebû'l-Hüseyn el-Kazvîni tarafından derlendiğini söyler (*Recueil*, s. 85).

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, I, 274-277; İbn Mâkûlâ, *el-İkmâl*, IV, 362; Herevî, *Tabakât*, s. 530-531; İbn Ebû Ya'lâ, *Tabakâtü'l-Hanâbile*, II, 155-162; İbn Asâkir, *Tebyînü kezîbî'l-müfterî*, s. 200-206; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-safve*, II, 471-477; Ahmed b. Abdülmü'min eş-Şerîfî, *Şerhu Makâmâtü'l-Harîrî* (nşr. Muhammed Ebû'l-Fazl İbrâhim), Kahire 1972, III, 7 vd.; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, IX, 137; İbn Hallikân, *Vefeyât*, IV, 304; Zehebî, *el-İber*, II, 172; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 505-511; Safedî, *el-Vâfi*, II, 51 vd.; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XI, 323; Câmî, *Nefe'ât*, s. 232-233; *Keşfü'z-zunûn*, I, 162; Louis Massignon, *Recueil de textes inédits*, Paris 1929, s. 84-85; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 360; Sezgin, *GAS*, I, 667 vd.; Elbânî, *Mahtûtât*, s. 59; *Nâme-i Dânişverân-ı Nâşirî*, Kum, ts. (Dârü'l-fıkr), I, 261-277; Ahmed Bâdkûbe-i Hezâre, "İbn Sem'ün", *DMBİ*, III, 710-711.

ERHAN YETİK

İBN SEMÜRE, Abdurrahman

(bk. ABDURRAHMAN b. SEMÜRE).

İBN SEMÜRE el-CA'DÎ

(ابن سمرة الجعدى)

Ebü'l-Hattâb (Ebû'l-Hafs) Ömer b. Ali b. Semüre b. Hüseyin b. Semüre b. el-Heysen b. Ebi'l-Aşîre el-Ca'dî el-Yemenî (ö. 586/1190'dan sonra)

Fakih ve tarihçi.

547 (1152) yılında Yemen'in İb nahiyesine bağlı Unâmir köyünde doğdu. Ca'dî nisbesi, atalarından soyu Meâd b. Adnân'a ulaşan Ca'de b. Kâ'b b. Rebîa'dan